

Nr 281.

Ankom till riksdagens kansli den 12 november 1946 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för statsbidrag till kuratorsverksamhet i abortförebyggande syfte m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 319 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 27 september 1946, föreslagit riksdagen att dels godkänna de förslag rörande ändring av grunderna för statsunderstöd till abortförebyggande åtgärder, vilka angivits i nämnda statsrådsprotokoll, dels ock medgiva, att det å riksstaten för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till abortförebyggande åtgärder må tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbildning av kuratorer för berörda verksamhet.

I propositionen nr 369 till 1945 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag rörande vissa abortförebyggande åtgärder. Dessa avsågo bland annat tillskapande av en särskild kuratorsverksamhet till stöd för kvinnor, vilka mot sin önskan blivit havande. Verksamheten, vilken skulle få försökskaraktär, ansågs bära organisatoriskt anknytas till den förebyggande mödravården och skulle alltså drivas av landsting samt städer utanför landsting. Den skulle utövas vid särskilda rådgivningsbyråer, envar under ledning av en läkare med biträde av en kvinnlig kurator. Verksamheten skulle understödjas av staten, varvid bidrag bland annat skulle utgå till läkares och kurators avlöning med 15 respektive 20 kronor för mottagning. Såsom villkor för statsbidrag till kurator skulle gälla, att befattningshavaren tillerkändes en minimilön motsvarande lönegrad A 11 i civila avlöningsreglementet. I det första utbyggnadsskedet föreslogs statsbidragsgivningen begränsad till 10 rådgivningsbyråer. För kuratorsbefattningarna förordades vissa kompetenskrav. Den grundläggande utbildningen skulle normalt omfatta genomgång av den sociala linjen vid socialinstitutet i Stockholm jämte praktisk tjänstgöring på sjukhus under cirka ett halvt år. Därutöver skulle den blivande kuratorn genomgå en särskilt anordnad utbildningskurs vid socialinstitutet. En första kurs av detta slag skulle anordnas snarast möjligt. Kursen avsågs för 15 elever och skulle pågå under fyra månader. Kursavgiften, beräknad till 100 kronor per elev, skulle bestridas av statsmedel. Därjämte skulle statsbidrag utgå till kursdeltagarnas uppehälle och bostad med 100 kronor per elev och månad.

I propositionen framlagda förslag föranledde ej erinran från riksdagens sida (skrivelse nr 600).

För budgetåret 1946/47 har å riksstaten upptagits ett förslagsanslag till abortförebyggande åtgärder å 150 000 kronor.

I skrivelse den 1 mars 1946 anmälde medicinalstyrelsen, att den avsedda utbildningskursen för kuratorer ej kunde äga rum enär icke tillräckligt antal kompetenta sökande anmält sig.

Genom beslut den 12 april 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att, efter samråd i erforderlig utsträckning med socialstyrelsen och styrelsen för socialinstitutet i Stockholm, inkomma med förslag till de åtgärder, som finge anses erforderliga i anledning härav.

Därefter har medicinalstyrelsen i skrivelse den 18 maj 1946 framlagt förslag i ämnet. Yttranden över förslaget ha avgivits av statskontoret, allmänna lönenämnden, styrelsen för socialinstitutet i Stockholm, svenska stadsförbundet och svenska landstingsförbundet.

I sin skrivelse har medicinalstyrelsen bland annat föreslagit, att minimilönen för ifrågavarande kuratorer bestämmes till belopp motsvarande lönegrad A 18 i civila avlöningsreglementet.

Såväl svenska stadsförbundet som svenska landstingsförbundet ha framhållit, att den föreslagna lönesättningen avsevärt överstege den för övriga kuratorer gällande och att en sådan lönesättning komme att återverka på andra områden av kommunal verksamhet.

Departementschefen har anfört följande.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att den för utbildning av abortkuratorer avsedda särskilda påbyggnadskursen vid socialinstitutet, vilken skolat äga rum under början av detta år, icke kunnat komma till stånd på grund av otillräcklig anslutning. Kursen var planerad för 15 elever. Ansökningar om deltagande inkommo från 14 personer, av vilka dock endast sex uppfyllde föreskrivna inträdesfordringar. Fem av de nämnda sex sökandena återkallade sedermera sina anmälningar, varefter alltså endast en kompetent sökande kvarstod. Motiveringarna till återkallelserna ha ansetts giva vid handen, att varken avlöningen till blivande abortkurator eller statsunderstödet för kursens genomgående vore av den storlek, att för uppgiften lämpliga personer kunde antagas villiga underkasta sig särskild utbildning för ändamålet. En förbättring av de nämnda förmånerna torde därför vara nödvändig för rekryteringen.

Mest betydelsefullt synes mig härvid vara, att minimilönen för abortkurator höjes. Jag vill framhålla, att ifrågavarande verksamhet — vilken syftar till att genom personlig påverkan och med anlitan av de hjälpmedel, som i övrigt stå till buds, förmå abortsökande kvinnor att avstå från abortönskan — måste anses ställa synnerligen stora fordringar på befattningshavaren såväl i vad gäller insikter som beträffande personliga egenskaper. Å andra sidan bör bland annat med hänsyn till vad som från svenska landstingsförbundets och svenska stadsförbundets sida anförts rörande löneställningen för annan personal hos landstingen och städerna en viss försiktighet iakttagas vid lönesättningen för abortkuratorerna. Efter övervägande av vad i ärendet förekommit och med beaktande av löneställningen för statliga befattningshavare, med vilka jämförelse kan ifrågakomma, har jag ansett mig böra stanna för det av allmänna lönenämnden framförda förslaget, innebärande att

minimilönen skulle motsvara förmånerna för statlig befattningshavare i lönegrad A 15.

Enligt vad förut anförts skulle till varje deltagare i den särskilda utbildningskursen vid socialinstitutet såsom bidrag till kostnaderna för bostad och uppehälle utgå stipendium om 100 kronor i månaden. Medicinalstyrelsen föreslår, att stipendierna skola anpassas efter föreliggande individuella behov. Högsta stipendiebelopp skulle vara 250 kronor i månaden. I likhet med de hörda myndigheterna anser jag den sålunda föreslagna principen för stipendiernas utmätande kunna godtagas. Likaledes anser jag mig i nuvarande läge böra godtaga det förordade maximibeloppet för stipendium, varvid jag dock förutsätter, att detta belopp kommer att utgå endast i undantagsfall.

Till stipendier vid den planerade kursen torde i enlighet med medicinalstyrelsens förslag böra beräknas ett sammanlagt belopp av högst 10 000 kronor. Då kursen bör anordnas under innevarande budgetår, böra kostnaderna bestridas från det för budgetåret anvisade förslagsanslaget till abortförebyggande åtgärder. Från detta anslag torde även böra bestridas elevernas kursavgifter, beräknade till 1 500 kronor. Hänsyn härtill har emellertid icke tagits vid anslagsberäkningen. För anslagets anlitande för nämnda ändamål torde därför riksdagens medgivande böra inhämtas.

Anledning att på det sätt ändra grunderna för statsbidrag till landsting och städer, som driva verksamhet i här angivet syfte, att bidraget till kuratorsavlöningen fastställes till visst belopp för år i stället för — såsom nu gäller — visst belopp per mottagning, anser jag icke förefinnas. Därest minimilönen för kurator höjes enligt förut framfört förslag, torde emellertid det nu till 20 kronor per mottagning fastställda statsbidraget böra bestämmas till 25 kronor.

Förra året under höstsessionen fastställde riksdagen vissa grunder för statsbidrag till kuratorsverksamhet i abortförebyggande syfte. Statsbidraget skulle utgå med 20 kronor för mottagning på villkor bland annat, att kuratorn tillerkändes en minimilön, motsvarande lönegrad A 11 civila avlöningsreglementet. Såsom kompetensvillkor fordrades bland annat genomgång av en särskild utbildningskurs, vilken skulle pågå under fyra månader. Kursavgiften skulle bestridas av statsmedel och därjämte skulle statsbidrag utgå till kursdeltagarnas uppehälle och bostad med 100 kronor per elev och månad.

Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag innebär, att minimilönen höjes till att motsvara förmånerna i lönegrad A 15 och att statsbidraget per mottagning i anslutning därtill ökas från 20 till 25 kronor. Vidare föreslås stipendierna åt deltagarna i den särskilda utbildningskursen skola anpassas efter föreliggande individuella behov och utgå med ett högsta belopp av 250 kronor i månaden.

Med hänsyn till vad som anförts i propositionen anser utskottet åtgärder påkallade för att förbättra rekryteringen till ifrågavarande kurser. Utskottet tillstyrker förslaget i vad det avser understöd åt eleverna.

Vidkommande frågan om höjning av minimilönerna för ifrågavarande kuratorstjänster synes det utskottet att viss ytterligare erfarenhet bör avvaktas. Vederbörande huvudmän torde ännu ej ha fattat beslut om inrättande av sådana tjänster och ej heller fastställt några löneförmåner. Utskottet vill icke förneka att högre löner kunna vara motiverade inom denna gren av kuratorsverksamhet än inom andra grenar därav. Huvudmännen böra dock vara obe-

Utskottet.

tagna att själva taga ställning till denna fråga. Ehuru utskottet alltså icke är berett att under nuvarande förhållanden tillstyrka beslut, som innebär att huvudmännen påtvingas en högre lönesättning än den som blev beslutad under förra årets riksdag, anser utskottet, att lönefrågans läge motiverar den ökning av statsbidragets belopp, som Kungl. Maj:ts förslag innebär.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag godkänna av utskottet förordad höjning av statsunderstödet till abortförebyggande åtgärder,

b) medgiva, att det å riksstaten för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till abortförebyggande åtgärder må tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för utbildning av kuratorer för ifrågavarande verksamhet.

Stockholm den 12 november 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Bäckström, Karl Andersson, Mannerskantz, Ekströmer, Gustaf Iwar Anderson, Gillström, Johan Eric Ericson, Gustav Emil Andersson, Rosenberg* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Rubbestad, Mårtensson, Malmborg* i Skövde, *Lindholm, Holmström, Hoppe, Petterson* i Degerfors, *Persson* i Vinberg och *Birke*.

Reservation

av herrar *Oscar Olsson, Gustaf Iwar Anderson* och *Hoppe*, vilka ansett, att utskottet med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag oförändrat bort

dels göra följande uttalande i stället för det stycke av utskottets yttrande å s. 3 och 4, som börjar med orden »Vidkommande frågan» och slutar med orden »förslag innebär»:

»Det förefaller även motiverat att höja minimilönen för kuratorstjänsterna. Då det här ifrågavarande kuratorsarbetet kommer att bli synnerligen krävande och fordra särskilt höga personliga kvalifikationer, synes ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag icke kunna återopas för löneförbättringar inom annat slag av social kuratorsverksamhet. Ehuru utskottet finner den föreslagna minimi-

lönen hög, tillstyrker utskottet med hänsyn till de särskilda förhållandena på detta område nämnda förslag jämväl i denna del och har ej heller erinran att göra mot en höjning av statsbidraget med 5 kronor per mottagning»;

dels ock göra följande hemställan:

»att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkänna de ändringar av grunderna för statsunderstöd till abortförebyggande åtgärder, vilka framlagts i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 27 september 1946,

b) medgiva, att — — — ifrågavarande verksamhet.»
